KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2021

”Jag kommer med entusiasm, läraren kommer med struktur”

Synen på samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier i läsfrämjande projekt

MARIA SVAHN

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Maria Svahn
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel:	”Jag kommer med entusiasm, läraren kommer med struktur” Synen på samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier i läsfrämjande projekt.
Engelsk titel:	"I bring enthusiasm, the teacher brings structure”. Views on collaboration between teachers and school librarians in reading promotion projects.
Författare:	Maria Svahn
Färdigställt:	2021

Abstract:

The aim of this study is to examine how school librarians and teachers look upon collaboration between their professions in reading promotion projects, trying to identify challenges and opportunities and important views school librarians and teachers have on each other's profession. The questions the study tries to answer are:
What opportunities for collaboration in reading promotion projects do school librarians and teachers see?
What challenges for collaboration in reading promotion projects do school librarians and teachers see?
What views of the different professions are made visible in the reasoning of school librarians and teachers?

The method used in the study is interviews with school librarians and teachers. The analysis is based on the theory of collaborative dimensions presented by Folkesson: the professional dimension (professional identity and professional culture); the power dimension; the legitimacy dimension. The results of the study shows that both teachers and school librarians believe that long-term planning is key to create good cooperation, but lack of time and the teacher's more scheduled working day becomes an obstacle. Both professions express a clear view of each other's competencies that is characterized by respect and trust, but also describes the roles a bit stereotypically. Both professions think the principal's commitment and participation is very important for legitimizing the school librarian's role in school work.

Nyckelord: Samarbete, skolbibliotekarie, lärare, läsfrämjande projekt, skolbibliotek.

Innehåll

1 Inledning 1
1.1 Problemformulering 2
1.2 Syfte och forskningsfrågor 3
1.3 Begrepp 3
2 Tidigare forskning 5
2.1 Skolbibliotek 5
2.1.1 Samarbete lärare och skolbibliotekarie 6
3 Analytisk utgångspunkt 8
3.1 Yrkesdimension 8
3.2 Maktdimension 9
3.3 Legitimitetsdimension 9
4 Metod 10
4.1 Val av datainsamlingsmetod 10
4.2 Utformning av intervjuguide till skolbibliotekarier och lärare 10
4.3 Val av intervjupersoner 10
4.4 Etiska överväganden 11
4.5 Genomförande av intervjuer 11
4.6 Analysmetod 12
5 Resultat och analys 13
5.1 Presentation av intervjupersonerna 13
5.2 Resultatredovisning 13
5.2.1 Uppfattningar om professionerna 14
5.2.2 Utmaningar för samarbete 17
5.2.3 Möjligheter för samarbete 19
6 Avslutande diskussion och slutsatser 22
6.1 Diskussion 22
6.2 Reflektioner kring studien 24
6.3 Förslag på vidare forskning 25
7 Sammanfattning 26
8 Referenser 27
Bilagor 29

1 Inledning

Under min utbildning till bibliotekarie vid Högskolan i Borås har jag genomfört flera valbara kurser med fokus på skolbibliotek. En återkommande bild som ges både av föreläsare och i kurslitteraturen är att skolbibliotekarierna måste ”armbåga sig” in i klassrummet. Cecilia Gärdén (2017), fil dr i biblioteks- och informationsvetenskap, skriver om lärarnas låga förväntningarna på skolbiblioteket, som bland annat kommer av att lärare inte utbildas om skolbibliotek i sin utbildning till lärare. De låga förväntningarna gör att skolbibliotekarierna ofta behöver informera lärare och rektorer om sin kompetens för att få igång ett samarbete. Även Schultz Nybacka (2019), lektor i företagsekonomi/marknadsföring, menar att skolbibliotekarien, som ofta arbetar ensam i sin profession, behöver kämpa för sin existens i skolan på ett sätt som läraren inte behöver göra eftersom lärarna, till skillnad från skolbibliotekarier, naturligt ingår i olika lärarlag.

En rapport från ett samarbetsprojekt mellan lärare och bibliotekarier (Ögland, 2002) ger ett professionsperspektiv på utmaningen med att hitta metoder för hur skolbiblioteket ska samarbeta med lärarnas arbetslag. Ett mål i det beskrivna projektet var att integrera skolbiblioteket i skolan, skolbiblioteket skulle inte ses som en parallell verksamhet. Det har nu gått snart tjugo år sedan projektet och det verkar fortfarande vara samma fråga som skolbiblioteken och skolan brottas med och som aktuell forskning intresserar sig för (jfr Gärdén, 2017; Schultz Nybacka, 2019): hur kan samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier fungera bättre?

I skolan sker det hela tiden möten och interaktioner mellan människor. I en ny bok som ger en introduktion till läraryrket beskrivs hur läraren behöver samarbeta med många parter som de möter i arbetsvardagen: elever, skolledning, andra lärare, föräldrar, elevhälsa och andra professioner på skolan så som skolbibliotekarier (Leifler, 2021). I boken beskrivs att tillit och öppenhet mellan de olika rollerna är viktiga förutsättningar för att samarbetet ska fungera. Förutsättningarna för samarbete hör också ihop med vilken roll skolbibliotekarien har och får i det pedagogiska arbetet. Schultz Nybacka (2019) uttrycker det som att rektorn generellt prioriterar skolbibliotekets öppettider, istället för att se skolbibliotekarien som en pedagogisk resurs i klassrummet. I delbetänkandet av ”Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel” (2021), titulerat ”Skolbibliotek för bildning och utbildning” lyfts det fram att skolbiblioteken sällan inkluderas på ett strukturerat sätt, planeringen kring det gemensamma pedagogiska arbetet sker ofta ”på stående fot” under kafferasten, vilket kan förstås som att det inte är en integrerad och rutinmässig del av skolans pedagogiska arbete. I delbetänkandet presenteras flera förslag på hur skolbibliotekarien tydligare kan integreras i skolans pedagogiska verksamhet. Delbetänkandet, som våren 2021 är ute på remiss, syftar till att ge rektorerna ett tydligt ansvar för att utveckla samarbetsformer mellan lärare och skolbibliotekarier. Ett av dem är att läroplanen tydligt ska ge rektorn ansvaret för att samarbetsformer utvecklas mellan lärare och skolbibliotekarier. Tanken tycks vara att om vikten av samarbete uttrycks i läroplanen ger det tyngd och visar på att skolbiblioteket och skolbibliotekarien är viktiga i den pedagogiska verksamheten.

En genomgång av relevant forskning visar att samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare inte bara engagerar forskare inom biblioteks- och informationsvetenskap, utan även av forskare inom företagsekonomi, marknadsföring, litteratur och pedagogik. Det breda forskningsperspektivet och de pågående statliga utredningarna ger bilden av att samarbete i skolan är en viktig samhällsutmaning. Förmåga till samverkan är också ofta ett uttalat krav när lärare rekryteras (Leifler, 2021). De allra flesta undersökningar som tar upp samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare visar att de båda yrkesgrupperna tycker det är viktigt med samarbete (Gärdén, 2017).

Samarbete och samverkan lyfts ständigt fram som nyckelord för fungerande skolbibliotek. Sandin (2011) beskriver att läsfrämjande projekt kan motiveras både som en metod i det praktiska arbetet, och för att man vill utöka det faktiska samarbetet mellan bibliotekarier och lärare. Samarbeten ökar också tydligheten i olika yrkesgruppers kompetenser, och leder till att den egna yrkesrollen sätts i fokus vilket ger en möjlighet att både granska och stärka den egna yrkesidentiteten. Samarbetet mellan professionerna sker dock oftare som avgränsade projekt än som kontinuerliga samarbeten som ger möjlighet till utveckling (Folkesson, 2004). Ett exempel på sådana avgränsade samarbeten, som också varit och är nationellt prioriterade, är läsfrämjande projekt. Bland annat har Kulturrådet sedan 2014 haft i uppdrag av regeringen att ta initiativ till, samordna och följa upp läsfrämjande insatser. Samarbete initieras ofta lokalt genom arbete i läsfrämjande projekt. Nordlinder, fil. dr i barn- och ungdomslitteratur (2007, s. 13–18) beskriver att målet med läsfrämjande projekt är att det som fungerar bra i projektet ska bli en integrerad del i det dagliga arbetet så att kärnan i projektarbetet lever kvar även efter att själva projektet avslutats. Läsfrämjande projekt är ett sätt för skolorna att skapa utrymme och utgångspunkter för fortsatt god samverkan mellan lärare och skolbibliotekarier även efter projektets slut. För att studera skolbibliotekariers och lärares samverkan lämpar sig läsfrämjande projekt därför väl.

1.1 Problemformulering

Det har forskats om förhållandet mellan skolbibliotek och lärande ända sedan 1950-talet, med slutsatsen att ett bra samarbete mellan lärare och bibliotekarier hjälper eleverna i deras lärande (Gärdén, 2017). I sin forskningsöversikt om skolbibliotekets roll i skolan ger Gärdén bilden att få professioner inom skolans värld verkar tala och skriva om skolbiblioteken. Schultz Nybacka (2019) för ett liknande resonemang, och konstaterar att det finns fler studier som fokuserar på skolbibliotek inom biblioteks- och informationsvetenskap än det gör inom den pedagogiska forskningen. Skolbiblioteket är en del i den komplexa skolvärlden, men studeras enligt Schultz Nybacka ofta som en enskild företeelse, utan hänsyn till den större helhetsbilden av läsning och lärande som den uttrycks i till exempel läroplaner och elevernas måluppfyllelse. I boken *Bibliotekarien som medpedagog, eller: varför sitter det ingen i lånedisken?* (Malmberg och Garner, 2014) lyfts det fram att läroplanen för grundskolan ger stort utrymme att använda biblioteket som resurs för att eleverna ska nå sina mål. I kursplanen för ämnet svenska står det att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa. Skolbibliotekarierna har specifik kunskap om hur elevers litteraturintresse kan främjas och skolbibliotekarierna kan vara en

resurs för att eleverna ska nå sina mål. Skolverket och Skolinspektionen ställer också krav på att skolbibliotekarierna ska vara delaktiga i undervisningen (se Schultz Nybacka, 2019). Skolbiblioteket och skolbibliotekarien tillskrivs alltså en viktig roll i styrdokument och i myndigheternas beskrivningar av det pedagogiska arbetet. Enligt Lena Folkesson, lektor i pedagogik som studerat samspel mellan lärare och skolbibliotekarier, är det dock viktigt att tydliggöra hur de olika kompetensområdena används och kommer till sin rätt. Folkesson beskriver en maktobalans mellan professionernas roller, och hur mötet mellan två olika yrkeskulturer och yrkesidentiteter kan leda till missförstånd, krockar och i extrema fall ren fientlighet. För att få samarbetet att fungera är det centralt att professionerna förstår varandras kompetenser. Genom att ta utgångspunkt i professionernas egen syn och egna perspektiv på samarbete kan riktlinjer och stöddokument också bli verksamma och uppfattas som användbara.

Samarbetet mellan skolbibliotekarien och läraren beskrivs alltså hänga starkt ihop med vilken roll som skolbibliotekarien ges i det pedagogiska arbetet. Mer kunskap om hur skolbibliotekarierna och lärarna själva ser på samarbetet mellan professionerna kan ge insikter som kan bidra till att förtydliga de olika rollerna, vilket gagnar det som är samarbetets övergripande syfte: att öka elevernas möjlighet att nå utbildningsmålen.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Studiens syfte är att bidra till ny kunskap om hur lärare och skolbibliotekarier ser på samarbete mellan professionerna utifrån sina respektive yrkesroller. Studien identifierar både utmaningar och möjligheter som lärare och skolbibliotekarier upplever i sin samverkan när de arbetar med läsfrämjande projekt. För att uppfylla syftet tar denna studie sin utgångspunkt i lärare och skolbibliotekarier som varit engagerade i läsfrämjande projekt, och konkretiseras i följande forskningsfrågor:

Vilka möjligheter för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka utmaningar för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka uppfattningar om de olika professionerna synliggörs i skolbibliotekariers och lärares resonemang?

1.3 Begrepp

Läsfrämjande
Enligt Sandin (2011) är begreppet ”läsfrämjande” lite förrädiskt då det kan upplevas enkelt; att främja läsning. Det är dock mer komplext då begreppet kopplas till både begreppet läsning och begreppet främjande. Jag har valt att använda Kulturrådets (2019, s. 5) definition av begreppet läsfrämjande: ”Ta bort hinder för läsning och öppna vägar för litteratur. Bidra till att människor kan utveckla alla sina språk. Stärka läsarens självtillit och läsaridentitet. Öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för

läsare i alla åldrar. Ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur.”

Projekt
För att definiera begreppet projekt har jag valt Nationalencyklopedins nätversion (2021) där projekt definieras som ”idé eller plan för uppnåendet av ett visst resultat; ofta även arbetet med att genomföra planen”.

Skolbibliotek
I svensk biblioteksförenings skrift *Alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek* (2013) refererar de till Skolverkets definition av skolbibliotek som lyder ”en gemensam resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande med hjälp av kompetent personal”. Det är den definitionen jag använder mig av i uppsatsen. Men enligt Schultz Nybacka (2019) är det inte självklart vad som menas med begreppet skolbibliotek eftersom det är beroende av sitt sammanhang. I skollagen (2010) står att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Den definitionen lämnar många olika tolkningar och kan sägas vara en anledning att det ser väldigt olika ut på de olika skolorna i landet.

2 Tidigare forskning

I kapitlet redogör jag för tidigare forskning om skolbibliotek och lyfter de resultat som är mest relevanta för min studie. Forskningen handlar till viss del om skolbibliotek men har fokus på samverkan mellan skolbibliotekarier och lärare, rektorns syn på skolbiblioteket och läsfrämjande projekt generellt. I den tidigare forskningen hittar jag mest rapporter och översikter vad det gäller skolbibliotek i Sverige. Bristen på forskning om skolbibliotek är något som Centerwall (2019) uppmärksammat. En konsekvens av att det inte finns så mycket forskning om skolbibliotek kan också förstärka synen på skolbibliotek som en inte så viktig verksamhet.

2.1 Skolbibliotek

Skolbibliotekens verksamhet styrs av både skollagen och biblioteksla gen. Enligt biblioteksla gen (2013) ska alla elever i svenska skolor ha tillgång till ett skolbibliotek. Av skolans läroplaner framgår att skolbiblioteket ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Enligt Skolverket är skolbibliotekariens uppdrag att vara en resurs i undervisning och skolutveckling (Skolverket, 2021).

I forsknings- och kunskapsöversikten *Skolbibliotekets roll för elevers lärande*, som gjorts på uppdrag av Kungliga biblioteket, lyfts vikten av att skolledningen tror på skolbiblioteket och skolbibliotekarien som en pedagogisk resurs (Gärdén, 2017). Lärare har ofta låg kunskap om skolbibliotekariens kompetens och det krävs en rektor som är insatt i vad skolbiblioteket kan göra för elever och lärare – något som enligt översikten är sällsynt. I Pamela Schultz Nybackas forskningsrapport *Värdet av skolbiblioteket. En verksamhet för hållbar utbildning och bildning* (2019) lyfts ett exempel från Nacka gymnasium där bibliotekarierna hjälper eleverna att lösa kunskapsproblem, skolbibliotekets verksamhet erbjuder här något användbart och på rätt nivå för eleven och på så vis blir skolbiblioteket en del i elevens strävan att nå kunskapsmålen. I studierna lyfts också exempel på utmaningar, till exempel en skola där rektorn tycker att skolbiblioteket ska ha fasta öppettider vilket leder till att skolbibliotekarien har svårt att vara flexibel och vara med i klassrummen. Gärdén (2017) beskriver att skolbiblioteket inte kan vara en egen verksamhet utan behöver vara en del i skolans verksamhet så som det direkta lärandet där skolbibliotekarien har undervisning i klassrummet till exempel, då kan skolbiblioteket bli en del i elevernas lärande och måluppfyllelse. Totalt har Gärdén studerat 104 olika svenska och internationella texter om skolbibliotek. Gärdén beskriver att så gott som alla empiriska undersökningar om skolbibliotek som hon har gått igenom problematiserar samarbetet mellan lärare och skolbiblioteket, detta oavsett vilken forskningsfråga som ställts.

Skolbibliotekens möjligheter och utmaningar studeras också i Pamela Schultz Nybackas forskningsrapport (2019). I rapporten får vi ta del av en modell som Schultz Nybacka kallar likvärdighetsmodellen. Modellen beskriver fyra olika sätt att leda och organisera skolbiblioteket utifrån kommunens förutsättningar. I modellen beskrivs en funktionsorganisering, som är ett mer toppstyrt och hierarkiskt sätt att organisera; matrisorganisering som innebär att

skolbiblioteket har en lokal funktion på skolan och samtidigt tar del av utbyten och kompetensutveckling inom bibliotekarieprofessionen; teamorganisering som samlar olika slags kompetenser under en ledare på central kommunnivå; projektorganisering som innebär att det centrala ledarskapet för teamet delas med rektor eller annan ansvarig på lokal nivå. Modellen kan enligt Schultz Nybacka användas för att ge eleverna en likvärdig tillgång till skolbibliotek oberoende av kommunens befolkningsmängd och befolkningstäthet. I rapporten genomförs nio fallstudier där nio olika skolbibliotek studeras. Fallstudierna beskriver hur de olika skolorna arbetar med skolbiblioteket och ger genom intervjuer med olika yrkeskategorier flera perspektiv på verksamheten. Med hjälp av fallstudierna förklarar och problematiserar Schultz Nybacka samverkan mellan olika yrkeskategorier så som skolbibliotekarier och lärare. Studien beskriver hur bemannade skolbibliotek kan leda till skolutveckling och visar konkret att skolbiblioteken kan värna om likvärdighet inom skolan genom att det finns en gemensam vision och ett ramverk för hur skolbiblioteken bör fungera.

2.1.1 Samarbete lärare och skolbibliotekarie

För att skolbiblioteket ska spela en roll i elevernas språkutveckling, läsförmåga och informationskompetens krävs det enligt Gärdén (2017) att skolbibliotekarien samverkar med läraren. Gärdén beskriver metoder som prövas i skolbiblioteksverksamheten, exempelvis gemensamma projekt med lärarlag där värdet av samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier enligt de inblandade upplevs som stort. En studie med lärar- och bibliotekariestudenter vid ett amerikanskt universitet visar att de grupper som tog sig tid att planera och utveckla en struktur mot angivna mål, och tilldelade ansvar för vem som skulle göra vad, var mer bekväma med uppgiften (Gross & Witte, 2016). En annan viktig faktor för framgångsrikt samarbete upplevdes vara kommunikationen, att kunna ta och ge feedback och även att kompromissa.

Faktorer som begränsade samarbetet ansågs bland annat vara tidsbrist och att lärar- och bibliotekariestudenterna inte förstod varandras professionella roller (Gross & Witte, 2016). Ett exempel var att bibliotekariestudenter kände sig osäkra i klassrumsmiljön. Studien pekar på att förståelsen för de olika yrkesrollerna i skolans sammanhang är en avgörande faktor för framgångsrikt samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier. I studien blev studenterna indelade i grupper där lärarstudenter och bibliotekariestudenter tillsammans planerade lektioner. Studien visade bland annat att samarbetet lättade både lärarstudenternas och bibliotekariestudenternas arbetsbelastning och att lektionsplaneringarna upplevdes bli bättre. Båda professionerna uttalade att de hade fått bättre kunskap i vad de olika yrkena kan erbjuda varandra och ställde sig positiva till fortsatt samarbete i framtiden där de såg möjligheten att komplettera varandra för att hjälpa elevers lärande i skolan. Studien visar att samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier också har en positiv inverkan på elevernas lärande, men att det kan vara svårt att uppnå. Elizabeth Hutchinson, rådgivare inom skolbibliotek (2019) använde både Twitter och en nätverksgrupp för skolbibliotekarier för att be målgrupperna beskriva fall där skolbibliotekarien hade setts som en tillgång på skolan. Svaren gav bilden av att många bra samarbeten ofta kommer till på initiativ av en entusiastisk

bibliotekarie, som jobbar hårt på att bygga personliga relationer. Bibliotekarierna som svarade gav också bilden av att ansträngningen är värd det, eftersom den leder till att skolbibliotekarierna ses som ett stöd för både lärare och elever.

I ett kapitel i antologin *Textflytt och sökslump: informationssökning via skolbibliotek* (Folkesson, 2007) beskrivs en studie där pedagoger och bibliotekspersonal intervjuats i syfte att få kunskap om synen på samarbetet mellan professionerna. Studien lyfter både informella och individuella perspektiv på samarbetet och resultaten visar att samspelet mellan professionerna ofta sker oregelbundet och på individuella initiativ. Studien visar att det pågår en maktbalans mellan lärare och bibliotekarie där samspelet beror på vilken ”arena” professionerna för tillfället rör sig inom. Folkesson beskriver att bibliotekarien i samspelet med lärarna måste erövra legitimiteten; genom att bibliotekarien synliggör sin kompetens och det i sin tur kan leda till ett mer utvecklat samarbete. Om skolbiblioteket ska utvecklas till en lärmiljö för eleverna krävs en gemensam arbetsprocess för lärare och bibliotekspersonal där samarbetet måste utgå från skolans grundläggande uppdrag, det vill säga elevernas kunskapsutveckling. Copeland och Jacobs (2017) arbetar som skolbibliotekarie respektive lärare på en skola i USA och har studerat hur deras olika kompetenser kan komplettera varandra i ett samarbete. Det mest positiva resultatet var enligt dem att andra lärare och professioner på skolan kunde inspireras av deras samarbete. En annan reflektion de gör är att förtroende och acceptans mellan de olika professionerna är nyckeln till framgång i samarbetet. Artikelförfattarna anser att om andra lärare på skolan ser de positiva effekterna av samarbetet kan skolans kultur ändras till ett vidgat samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare.

En del av den forskning som tar upp läsfrämjande projekt berör också effekten som läsfrämjande projekt har på barns läsning. Sandin beskriver i boken *Barnbibliotek och lässtimulans. Delaktighet, förhållningssätt, samarbete* (2011) att samarbetets utfall i läsfrämjande projekt beror på ett antal faktorer; vilka som engagerar sig, vilka gemensamma referensramar som skapas, vem som anses ha kunskap samt vilka roller de olika professionerna förväntas ta. Boken ger en utförlig beskrivning av barnbibliotek och läsfrämjande projekt i Sverige. Boken är en resonerande metodgenomgång av 93 läsfrämjande projekt. Författaren vill hitta teman och utifrån relevant forskning om läsning visa på och analysera vad som påverkar projekten. Rapporten riktar sig mot barnbibliotek men informationen och resultaten kan även fungera inom skolans värld.

3 Analytisk utgångspunkt

Utgångspunkt för min analys tas i Lena Folkesson forskning, som inom ämnet pedagogik studerat samverkan mellan lärare och bibliotekarier. Folkesson (2007) beskriver att samarbetet mellan professionerna kan diskuteras utifrån:

- yrkesdimensionen (som berör yrkesidentitet och yrkeskultur)
- maktdimensionen
- legitimitetsdimensionen.

Bibliotekarier och lärare har olika utbildning, yrkestraditioner och yrkeskulturer och dessa påverkar samarbetet mellan de båda professionerna. I min analys av intervjuer med lärare och skolbibliotekarier ger de tre dimensionerna struktur och guidning för hur jag kodar intervjumaterialet och identifierar mönster och teman. Dimensionerna blir ramen för hur jag analyserar och förklarar samarbetet mellan professionerna som de beskrivs i mina intervjuer.

3.1 Yrkesdimension

Med yrkesdimension avses att lärare och skolbibliotekarier är bärare av respektive professions traditioner och yrkeserfarenheter. Folkesson beskriver yrkesdimensionen bland annat utifrån att utbildning på ett formaliserat sätt placerar yrkesrollen i ett kulturellt sammanhang – man ”fostras” in i vad det innebär att vara skolbibliotekarie eller lärare, och i uppfattningar om vad den andra yrkesgruppen kan och inte kan. Folkesson (2004) beskriver även att yrkesdimensionen påverkas av identitet och kultur. I det ingår hur tidigare generationer utövat yrket, vilka styrdokument som finns, och hur fackliga regler och arbetsgivarens krav påverkar hur olika professioner handlar och tänker. Folkesson (2004) skriver om stereotypiseringar och hur de olika professionerna ibland kan tala om varandra på ett onyanserat och stereotypt sätt, som att alla individer inom respektive grupp är lika, och att lärare respektive skolbibliotekarierna ofta värderas som grupp. Detta i sin tur påverkar mötet mellan de båda yrkeskulturerna. Ett sätt att närma sig varandra i samspelet är att försöka lösa upp dessa stereotypiseringar, så att skillnaderna istället blir till tillgångar i samarbetet. Enligt Folkesson (2007) kan man närma sig problematiken i samspelet mellan lärare och skolbibliotekarier genom att använda termerna yrkesidentitet och yrkeskultur istället för rollutövare. Yrkesidentitet beskriver Folkesson som att man tillhör en grupp, till exempel lärare eller bibliotekarie. Yrkeskulturen bestäms av att de är bärare av respektive professions yrkestraditioner och erfarenheter.

Genom att utgå från dessa termer skapas en större förståelse för vad som präglar de olika professionerna och en förståelse av vad som är svårigheter och möjligheter i samspelet.

3.2 Maktdimension

I sitt resonemang om maktdimensionen utgår Folkesson från Foucaults teorier om makt. Enligt dessa är makt starkt kopplade till vetande i en dynamisk växelverkan: begreppen makt och vetande hör tätt ihop med varandra och förutsätter varandra, och i varje social relation sker en dynamisk växelverkan mellan dessa aspekter. Varje relation kan ses som en maktrelation, ett utbyte som ständigt pågår och hela tiden förändras. I samspelet mellan just skolbibliotekarier och lärare beror växelverkan på var samspelet sker någonstans, på vilken arena. Folkesson ger ett exempel: då skolbibliotekarien och läraren befinner sig på skolbiblioteket är makten och vetandet hos skolbibliotekarien. På samma sätt uppfattar läraren sig ha makten och vetandet i klassrummet (Folkesson, 2007). Maktrelationen kan vara ojämlik och samarbetet blir då asymmetriskt. Det kan göra att maktkonstellationer blir fastlåsta och det förhindrar utveckling. Makt behöver dock inte vara negativt utan kan ses som en kapacitet att påverka och förändra och på så sätt kan man se på makt som en handling. I möten och samspel kan nya insikter infinna sig, som kan leda till nya gemensamma erfarenheter och kunskaper (Folkesson, 2007).

3.3 Legitimitetsdimension

Legitimitetsdimensionen kan enligt Folkesson förstås utifrån tre nivåer: formell, reell och erövrad legitimitet. Den formella legitimiteten fås genom formell utbildning, men även genom att skolledaren legitimerar uppdraget och ger förtroende. Reell legitimitet är något som erövras genom att visa vilka kompetenser och kunskaper som finns. Om medarbetarna inte ser eller förstår kompetensen uteblir reell legitimitet. I samspelet mellan lärare och skolbibliotekarier måste skolbibliotekarien erövra legitimitet, alltså synliggöra sin kompetens (Folkesson, 2004, 2007). Utifrån varje skolas situation visar sig legitimitetsproblematiken på olika sätt, till exempel om skolan föredrar en pedagogisk kompetens hos den som ansvarar för skolans bibliotek. En viktig aspekt i samspelet mellan lärare och skolbibliotekarier är samspelets gemensamma professionella objekt, alltså det som yrkena är till för att åstadkomma. I fallet med lärare och skolbibliotekarier kan det professionella objektet antas vara både specifika mål i ett projekt, och elevernas lärande och måluppfyllelse. Genom att diskutera vad som är deras gemensamma professionella objekt och skapa en gemensam syn på detta när de samarbetar kan professionernas kompetenser tas tillvara på bästa sätt, och lärare och skolbibliotekarier kan hjälpas åt och underlätta varandras arbeten (Folkesson, 2004, 2007).

4 Metod

4.1 Val av datainsamlingsmetod

I min uppsats studerar jag hur skolbibliotekarier och lärare uppfattar samarbetet mellan professionerna kring läsfrämjande projekt. Data i studien har samlats in via intervjuer med yrkesverksamma skolbibliotekarier och lärare. Intervju är en lämplig metod för att få fram information hur andra människor upplever olika situationer. Detta för att intervjun erbjuder möjlighet att ställa fördjupande följdfrågor som kan belysa subjektiva upplevelser som erfarenheter, tankar och känslor. Genom att låta lärare och skolbibliotekarier själva beskriva sina upplevelser av samarbete, kan fler nyanser och aspekter fångas in kring samarbetets möjligheter och utmaningar. I den här studien används semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att samtalet är fokuserat på bestämda ämnen som valts ut i förväg (Dalen, 2015).

4.2 Utformning av intervjuguide till skolbibliotekarier och lärare

Till intervjuerna har en intervjuguide utformats med ett antal frågor sorterade under olika teman för att få struktur och en röd tråd i intervjun. Intervjupersonerna har uppmanats utgå från och resonera kring ett specifikt läsfrämjande projekt som de deltagit i, där lärare och skolbibliotekarien samarbetat. Intervjuguidens teman var:

- Beskrivning av egna erfarenheter av läsfrämjande projekt
- Uppfattning av samarbete i projektet
- Uppfattning av makt, yrkesroller och identitet
- Rektorns roll

Intervjufrågorna ska täcka de områden som jag är intresserad av och är formulerade utifrån intervjupersonernas perspektiv (Bryman, 2016). Fokus i intervjufrågorna var riktade mot att få intervjupersonerna att berätta om både vad som fungerade bra och vilka hinder de upplevde (se bilaga).

4.3 Val av intervjupersoner

I studien intervjuas tre skolbibliotekarier och tre lärare. Personerna valdes till intervjuerna efter en kartläggning av svenska skolbibliotek som arbetat med läsfrämjande projekt. Här använde jag huvudsakligen ett nätverk för skolbibliotekarier på sociala medier och information från Kulturrådet som källa. Jag mailade till de identifierade skolbiblioteken och ringde även upp några och fick på så vis tips om intervjupersoner relevanta för studien. En av skolbibliotekarierna tipsade i sin tur om en lärare att intervjua. Det var svårare att få tag på lärare som hade tid att ställa upp på en intervju, flera hänvisade här till att arbetsbördan var större i slutet på terminen. Kriteriet för att kunna medverka i intervjun var att det på skolan fanns en skolbibliotekarie som hade samarbetat med en lärare i ett läsfrämjande projekt.

4.4 Etiska överväganden

Inspelade intervjuer blir en handling som innehåller personuppgifter. Intervjupersonerna har därför fått ge ett skriftligt samtycke till intervjuerna, med information om vilka personuppgifter som samlas in, att intervjun spelas in, att inspelningen sparas och hur länge den sparas. Innan intervjuerna startade bad jag intervjupersonerna bekräfta att de fått samtycket, samt att det var okej att jag spelade in intervjun både via datorn och en telefon. Jag informerade informanterna om att inspelningen tas bort då uppsatsen är godkänd, och om att samtycket kan dras tillbaka av informanten. Utöver det skriftliga samtycket fick intervjupersonerna muntlig information i samband med att intervjuerna genomfördes och gav också muntligt samtycke.

I intervjuerna har jag bett informanterna beskriva erfarenheter av samarbete med kollegor som de kan ha en nuvarande arbetsrelation med. Det ställer etiska frågor om hur ärliga respondenterna vill vara, och hur trygga de är med att lämna uppgifter som kan uppfattas som negativa och kritiska. Därför har jag varit noga med att informera om att samtliga intervjupersoner anonymiseras i studien, liksom namnen på skolorna de arbetar på.

Jag valde att inte skicka intervjufrågorna i förväg till informanterna. Det var dock två av intervjupersonerna som bad att få titta på intervjufrågorna innan intervjun så frågorna skickades till informanten dagen innan den bokade intervjun. Att få frågorna på förhand kan öka möjligheten att förbereda utförliga svar, men också leda till att intervjupersonerna undanhåller sina spontana åsikter om ett ämne eller att de styrs till specifika svar (Kvale och Brinkmann, 2014). Jag är medveten om att det kan ha påverkat svaren men min värdering var att det var viktigare att vara tillmötesgående mot intervjupersoner som hade svårt att avsätta tid.
I uppsatsen heter informanterna skolbibliotekarie 1, 2 och 3, samt lärare 1, 2 och 3. Jag har också valt att inte skriva ut skolorna som intervjupersonerna arbetar på. Då informanterna pratar om sina läsfrämjande projekt har jag försökt att inte ta med för mycket detaljer så att det inte går att förstå vilken skola det handlar om. Två av intervjupersonerna, en lärare och en skolbibliotekarie, har varit kollegor på samma skola och i samma läsfrämjande projekt.

4.5 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna genomfördes via den digitala plattformen Teams. En fördel med att göra intervjuerna digitalt är att det sparar tid att slippa ta sig fysiskt till intervjupersonerna. En nackdel med att intervjua digitalt upplevde jag var att man möter ett ansikte på en bildskärm och missar mycket av det som uppstår i det fysiska mötet som kroppsspråk och gester. Även internetuppkopplingen ställde till det en del med ljud och bild och det var svårt att få ett flyt i samtalet. Två av informanterna var på sin arbetsplats under intervjun och de övriga fyra intervjuades på sin fritid i sin hemmiljö. Jag förhörde mig om att intervjupersonerna hade fått och läst samtycket för inspelning, och att jag

spelade in intervjun både via Teams och med en telefon, vilket alla informanterna muntligen samtyckte till. Innan intervjun började berättade jag om syftet med min uppsats. Två av informanterna hade bett om att få intervjuguiden på förhand för att förbereda sig innan intervjun.

Vid intervjuerna höll jag mig till intervjuguiden, jag ställde inte så många spontana följdfrågor som jag hade tänkt. Det beror till stor del på att informanterna pratade väldigt engagerat om ämnet, och kom med mycket utförliga svar så att följdfrågor kändes överflödiga. Jag försökte vara tydlig både när jag startade intervjun och inspelningen började och sedan också när vi avslutade intervjun och inspelningen. Efter intervjuerna transkriberade jag dem till text. Jag valde att skriva ner allt som sades i intervjun men inte pauser och harklingar till exempel. Jag har också formulerat om talspråk till skriftspråk, utan att ändra innebörden.

4.6 Analysmetod

I min analys av intervjuerna har jag använt mig av kvalitativ innehållsanalys. Jag har transkriberat de sex enskilda intervjuerna och skrivit ut dem på papper. Som början på min analys har jag i ett annat dokument lagt ihop de enskilda svaren under respektive fråga. Det senare dokumentet har hjälpt mig att identifiera teman, gemensamma synvinklar och skillnader i vad som sägs.

Jag har först bekantat mig med det insamlade materialet och läst det upprepade gånger för att få en översiktlig bild av vad intervjupersonerna lyfter fram som viktigt. I den upprepade och mer noggranna läsningen har jag sorterat materialet utifrån teman som visar sig, därefter ”preliminärkodat” materialet i underteman och mönster (jfr Dahlstedt & Gruber, 2020). De teman och mönster jag sökt har kopplats till de dimensionerna som ingår i mitt teoretiska ramverk om yrkesidentitet, makt och legitimitet. Citat som inte passat in under ramverket har jag i stor utsträckning utelämnat.

5 Resultat och analys

Här kommer jag att redovisa resultaten av intervjuerna med skolbibliotekarierna och lärarna. Jag kommer först göra en kort presentation av intervjupersonerna för att sedan presentera vad de sagt under olika rubriker som är indelade i olika teman.

5.1 Presentation av intervjupersonerna

Skolbibliotekarie 1 har arbetat 1,5 år som skolbibliotekarie. Skolbibliotekarie 1 tycker det roligaste med att vara skolbibliotekarie är barnlitteraturen och att träffa så många barn och unga.

Skolbibliotekarie 2 har arbetat som skolbibliotekarie sedan drygt 20 år. Skolbibliotekarie 2 tycker det roligaste med att vara skolbibliotekarie är mötet med eleverna och att det är varierande och självständigt.

Skolbibliotekarie 3 har arbetat som skolbibliotekarie i 21 år. Skolbibliotekarie 3 tycker det roligaste med sitt jobb är att jobba med alla elever, lärare och fritidspersonalen och att det är ett fritt jobb som går att verksamhetsutveckla nästan hur långt som helst.

Lärare 1 har arbetat som lärare i 28 år. Lärare 1 tycker att det roligaste med jobbet är relationerna, att skapa en atmosfär i klassrummet och arbetet att koppla skönlitteraturen till arbetet i klassrummet.

Lärare 2 har arbetat som lärare i 21 år. Lärare 2 tycker det roligaste med jobbet är att arbeta med elevernas språkutveckling.

Lärare 3 har arbetat som lärare i över 20 år. Lärare 3 tycker att det roligaste med att vara lärare är att hjälpa eleverna nå så långt kunskapsmässigt som möjligt och relationen till eleverna.

5.2 Resultatredovisning

I min resultatredovisning använder jag rubriker som kopplar till mina forskningsfrågor om skolbibliotekarier och lärares uppfattning om professionerna, samt deras syn på möjligheter och utmaningar för samarbete mellan professionerna. I analysen använder jag Lena Folkessons begrepp om samarbetets tre dimensioner, yrkesdimension, maktdimension och legitimitetsdimension.

5.2.1 Uppfattningar om professionerna

På frågan om det finns skillnader i uppfattningarna om de respektive yrkesgruppernas kunskaper svarade de flesta intervjupersonerna ja, såsom att bibliotekarien har kunskap om litteraturen och inköp av böcker medans lärarens kunskaper är undervisningen och ämneskunskaper. Flera lärare uttrycker en förväntan om att skolbibliotekarierna har breda kunskaper om vad som är relevant litteratur för olika målgrupper, och uppger att det stöd de får av skolbibliotekarien i de läsfrämjande projekten främst handlar om att skolbibliotekarien tar fram och presenterar passande litteratur efter elevens läsförmåga och ålder. Detta är en arbetsuppgift som lärare 1 själv inte upplever sig ha ”tid eller intresse för”.

Att samarbeta i projekt kan leda till insyn i olika professioners kompetenser (Sandin, 2011). Det visar också svaren i mina intervjuer, där skillnaderna som intervjupersonerna lyfter fram i synen på varandras professioner ses som en möjlighet. Såhär säger lärare 2 och 3:

> Samarbetet bygger på var och ens goda förmågor, det får vara skillnader och man tar tillvara på kompetensen hos var och en.

> Vi visade respekt för varandra och våra olika yrkesroller. Vi pratade mycket om att vi skulle hjälpas åt och att det verkligen var ett projekt vi hade tillsammans.

Det beskrivna förtroendet för varandras kompetenser kan förstås utifrån det Folkesson kallar reell legitimitet: det finns en tydlig uppfattning om vilka kunskaper respektive profession besitter, vad professionerna kan förvänta sig av varandra och att olikheterna kompletterar varandra. Flera av de intervjuade beskriver att det oftast är skolbibliotekarien som startar upp det läsfrämjande projektet och väcker lärarens intresse, medan det upplevs som lärarens ansvar att projektet fullföljs. Resonemanget visar också på en formell legitimitet som hämtas från professionernas formella utbildning. Lärarna förväntar sig att skolbibliotekarierna har breda kunskaper om litteratur anpassad till olika åldrar och målgrupper och att bibliotekarier kan ”prata om” böcker på ett annat och mer engagerande sätt, vilket bidrar till ökad läsinspiration för eleverna. En lärare beskriver att eftersom de som lärare är i klassrummet varje dag, och skolbibliotekarien kommer lite då och då, har läraren ett väldigt stort ansvar för att det faktiskt sker någon läsning i klassrummet:

> Annars är det väldigt lätt att det presenteras som en happening, wow, alla blir tända på det, sedan faller det längs vägen. Så jag skulle säga att lärarens del i det är jätteviktig, för det är ändå klassläraren som finns där varje dag och måste hålla liv i det, det är nog det viktigaste.

Skolbibliotekarie 1 pekar i sin tur på utmaningar med att få visa och använda sin kompetens och beskriver hur hen hade ”jättesvårt” att bryta sig in i klassrummen:

> Det var nästan som att det inte fanns någon rutin tidigare och att läraren inte vågade fråga eller förvänta sig för mycket.

För att bli en resurs i klassrummet beskriver skolbibliotekarie 1 att hen måste anpassa sin kompetens, att det inte bara går att vara en ”bokmänniska” utan att

hen som bibliotekarie ”måste behärska några pedagogiska knep” och lära av hur undervisande kollegor jobbar:

> […] jag är inte lärare men jag undervisar när jag har grupper här i biblioteket, när jag jobbar liksom aktivt ute i klassrummen. Då är jag väl pedagog, då måste jag ha ett pedagogiskt förhållningssätt.

Citatet visar på att skolbibliotekarien reflekterar över sin egna kompetens i jämförelse med lärarens kompetens. Detta kan förstås utifrån att lågt ställda förväntningar på skolbibliotekarien ofta leder till att skolbibliotekarien måste förmedla sin kompetens för att det ska bli ett meningsfullt samarbete med lärarna. De skolbibliotekarier som ”når ut” med sin kompetens är de som har den mest fungerande verksamheten (Gärdén, 2017). En av de intervjuade skolbibliotekarierna beskriver det som att om skolbibliotekarien gör ett bra jobb, så sprider det sig mellan lärarna på skolan och skolbibliotekarien ses som en resurs. Det anknyter till det Hutchinson (2019) beskriver i sin artikel om att skolbibliotekarier erbjuder så mycket hjälp till lärarna att bibliotekariens kompetens och bibliotekets resurser till slut blir oumbärliga. I fokus för båda professionernas resonemang står lärarens och skolans kultur och traditioner. Skolans sätt att arbeta på, det Folkesson kallar yrkesdimensionen, ifrågasätts inte av varken skolbibliotekarier eller lärare i intervjuerna, och när det saknas en tydlig rutin för hur samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier ska fungera på en specifik skola får skolbibliotekarien uppfattningen att läraren inte ”vågar fråga” om detta.

För lärarrollen beskrivs flera aspekter som anses typiska för yrkeskulturen: läraren är ständigt på plats i klassrummet och leder klassen med fokus på måluppfyllelse. När intervjupersonerna beskriver skolbibliotekariens yrkeskultur utgår även den från skolans värld, där bibliotekarien dyker upp då och då och erbjuder ett avbrott från skolans rutiner. Intervjusvaren belyser inte spontant hur skolbibliotekariens arbete och uppdrag ser ut utanför klassrummet. En anledning till det är att mina intervjufrågor utgår från de läsfrämjande projekten. En av lärarna lyfter dock fram att det är viktigt att skolbibliotekarien har tid att sköta skolbiblioteket också.

I intervjuerna framställs skolbibliotekarien genomgående, av båda professionerna, som en entusiasmerande inspiratör medan lärarens uppgift är att se till att arbetet fortskrider med eleverna i klassrummet. En av de intervjuade skolbibliotekarierna beskriver sin ”friare” arbetsvardag som en möjlighet att göra något extra och bidra med ”lite mer glädje” än läraren, som enligt skolbibliotekariens uppfattning behöver stå för struktur och säkra att kursplanen följs och att eleverna uppfyller sina mål. Medan läraren ansvarar för eleverna i lektion efter lektion kan bibliotekarien vara ”den snälla och roliga skolbibliotekarien som träffar eleverna då och då”. Skolbibliotekarie 1 beskriver sitt uppdrag som att ”spraka lite mer”:

> För jag kommer med entusiasm, läraren kommer med en struktur, en ram för verksamheten.

Skolbibliotekarierna beskriver också själva utförligt sin kreativa kompetens. En bibliotekarie ”skrev om” en bok som hen upplevde var bra men för svår för en klass, i syfte att göra den mer lättläst. En annan av de intervjuade

skolbibliotekarierna utvecklade ett eget ”boksamtalsspel” med små kort som eleverna spelade med. Ytterligare en skolbibliotekarie avslutade det läsfrämjande projektet med en stor utställning. Eftersom projektet återkom år efter år utvecklades utställningen till en tradition. En tredje skolbibliotekarie spelade in poddar om böckerna de läst tillsammans med eleverna på sin skola och elever och skolbibliotekarier från andra skolor. I ett av de läsfrämjande projekten startades en blogg där det var tänkt att all personal skulle skriva om projektet. Lärarnas intresse för att skriva på bloggen var dock lågt enligt skolbibliotekarien, och blev istället ett ansvar som skolbibliotekarien ensam fick ta istället för att dela det med lärarna. En annan av skolbibliotekarierna som intervjuats problematiserar rollen som ”inspiratör”, och menar att den kan leda till att eleverna inte visar samma respekt mot bibliotekarien då läraren, i egenskap av ansvarig för struktur och ordning, har en annan maktposition till eleverna. Beskrivningen av skolbibliotekarierna som entusiasmerande inspiratörer, och lärarna som ansvariga för struktur och mål känns igen från det Folkesson beskriver som yrkesdimensionen, som innefattar traditioner och kulturer typiska för arbetsplatsen och ett sätt att se på varandra som grupp, en stereotypisering. Synen på yrkesrollerna kopplar också till Folkessons begrepp maktdimensionen och legitimitetsdimension. Samarbetet som beskrivs sker ofta på lärarens arena, där skolbibliotekarien blir en ”resurs” som läraren vet att hen kan använda för stöd och avlastning, men inte alltid utnyttjar. Det ger en bild av en ojämlik maktrelation och en asymmetri i samarbetet, där lärarens roll är att ta det långsiktiga ansvaret och bibliotekariens roll är att vara en inspirerande resurs vid just det specifika lektionstillfället. En av de intervjuade lärarna använder öppet begreppet makt i sitt resonemang, där hen beskriver samarbetet som ett ”givande och tagande” där lärarna måste ”släppa lite på makten” i klassrummet och låta andra professioner visa vad de är bra på Skolbibliotekariernas utförliga beskrivningar av sin egen kreativitet och ansträngningar för att anpassa sig blir ett försök att synliggöra sin kunskap och nå vad Folkesson beskriver som erövrad legitimitet: läraren kan se en vinst med det kreativa stödet, som tillför kompetenser som läraren saknar och på så sätt ger legitimitet åt skolbibliotekariens roll och uppdrag. Bibliotekariernas resonemang visar hur samarbetet kan ge nya insikter som leder till nya kunskaper.

Skolbibliotekarierna uppger att om de får större ansvar i skolan för att det bedrivs en läsfrämjande verksamhet kommer det i sin tur leda till ett utökat samarbete med lärarna, att lärarna ska se fördelar av att vara två i klassrummet och hur det gynnar undervisningen. De intervjuade lärarna resonerar inte om bibliotekariens kompetenser som viktiga för planeringen av undervisningen eller i bedömningen av eleverna. En av skolbibliotekarierna berättar dock själv att hen hjälper lärarna att få fram underlag för att lärarna ska kunna bedöma eleverna. En annan av skolbibliotekarierna reflekterar över att hen måste ha ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet som hen försöker lära sig av lärarna. Här antyds en strävan hos skolbibliotekarien om att erövra legitimitet.

5.2.2 Utmaningar för samarbete

I intervjuerna beskriver både lärare och skolbibliotekarier professionernas olika möjligheter att disponera arbetstiden som en stor utmaning. För lärarna är vardagen bunden till schemalagd tid i det fysiska klassrummet, medan skolbibliotekarierna beskriver en arbetsdag som inte är lika styrd i tid och rum som lärarnas. På frågan om vad som får samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarien att fungera beskriver båda professionerna att planering och kommunikation är nycklar för fungerande samarbeten. Så här uttrycker sig lärare i intervjuerna:

> Det är väldigt lätt i all stress blockeras och inte se vinsterna utan bara tänka att det hinner jag inte.

> Dialogen är jätteviktig för att det ska bli någonting, att man bokar in. Livet som lärare är otroligt sprängfyllt av allting och alla lärare vill samarbeta, men någonstans på vägen faller det. Så jag tror att det är en förutsättning att det finns en långsiktig plan.

> Att man kommunicerar, det är ju det på något sätt. En enkel konversation, att man har lite koll på vad alla gör […]

Studier av faktorer för framgångsrikt samarbete lyfter fram god kommunikation som bland de viktigaste faktorerna. God kommunikation är avgörande både för att skapa goda relationer och för att utveckla arbetet (Gross och Witte, 2016). En utmaning för att skapa god kommunikation är tiden, eller snarare bristen på den. Tidsfaktorn gör enligt både skolbibliotekarier och lärare även att planering blir väldigt viktigt. Flera av skolbibliotekarierna uttrycker att tidsbristen präglar ansvarsfördelningen och lärarens möjlighet att engagera sig i planeringen:

> […] jag tänker göra så här, vad säger du, kan du komma med några förslag till böckerna? Där började vi. Så har jag samlat ihop några titlar som jag tyckte skulle kunna passa. Då fick läraren titta på dem och så var vi igång utan att vi ens gått igenom resten av projektet. Bristen på tiden skulle fortsätta genom hela projektet faktiskt.

> Vi beskrev ju vad vi ville göra, inte så detaljerat men såhär tänker vi, och då sa de javisst kör. […] Vi liksom erbjöd lärarna eller vad ska jag säga, vi servade.

> Det var bra om jag lyckades förbereda mig men om jag inte lyckades förbereda mig så var det okej.

Skolbibliotekarie 3 uttrycker planeringsbehovet ur perspektivet av att ha en beredskap för frånvaro:

> Det är nödvändigt att man gör en ganska noggrann och tajt planering, det är tidskrävande i början men sen när den är satt så även om någon blir sjuk så vet man vad som ska göras.

Citaten belyser en kontrast som kopplar till yrkesdimensionens aspekter av tradition och kultur, där lärarens arbetsvardag också sätter ramen för skolbibliotekariens vardag. Bibliotekarierna resonerar om hur de behöver anpassa sitt uppdrag efter lärarens ganska styrda och välplanerade sätt att arbeta. Motsvarande resonemang, att lärare behöver anpassa sig efter

bibliotekariens sätt att arbeta, förs inte. Både lärare och skolbibliotekarier utgår från klassrummet som den självklara arenan vilket visar på en maktdimension i samarbetet: i skolan har läraren kunskapen om ämnet och skolans mål och därmed mer makt.

Gross och Witte (2016) visar att positiva relationer, god kommunikation och en välstrukturerad planering underlättar samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier: om professionerna lägger tid på planering och ansvarsfördelning blir arbetsuppgiften gynnsam för samarbetet. Men lärarnas tradition av noggrann lektions- och läsårsplanering tycks skolbibliotekarierna inte involveras i. I intervjusvaren ges ingen beskrivning av sådan gemensam planering eller av att skolbibliotekarier ingår i olika lärarlag. När professionerna diskuterar behovet av skolbibliotekariens bidrag i den gemensam planeringen berör det vad Folkesson kallar professionernas gemensamma professionella objekt, alltså vad respektive yrke är till för att åstadkomma. Citaten visar att det professionella objektet kanske inte alltid diskuteras och tydliggörs. Retoriken handlar mycket om vad som praktiskt ska göras i vardagen. Det leder till en strävan hos bibliotekarien att ”serva” med lösningar som läraren är i behov av och gärna använder, men har begränsad tid att planera för. Skolbibliotekariens frihet beskrivs ge mer utrymme till kreativitet, men också till att föreslå och driva på samarbeten i ett försöka att erövra legitimitet genom egna initiativ.

I skolvärlden diskuteras relativt ofta arbetstiden och arbetsmiljön, där kan en skolbibliotekarie avlasta läraren genom att samplanera och ha gemensamma lektioner (Schults Nybacka, 2019). Även Hutchinson (2019) beskriver hur en stor arbetsbelastning hos läraren kan öppna upp för samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier eftersom läraren ser skolbibliotekarien som ett stöd i klassrummet. Skolbibliotekarie 3 beskriver att när nya lärare tillkommer behöver skolan ”få in dem i den kulturen att vi jobbar tillsammans.” För skolbibliotekarie 3 är planeringen kopplad till skolans personalomsättning, och visar att den aktuella skolan är tydlig mot nya medarbetare att samarbete främjas. Även lärare 1 beskriver utmaningar då nya lärare tar vid i skarvarna mellan låg-, mellan-, och högstadiet, och vad det kan göra med projektarbete i en klass:

> […] det är svårt för ny lärare att få samma känsla och engagemang för projektet. Där det finns engagerad personal där lever projektet, det är en stor utmaning om man jobbar på en stor skola som vår att det fallerar i någon klass.

I planeringen av samarbetet kan de olika professionerna komma till nya insikter om varandras kompetenser och kan leda till mer förståelse för varandras kunskaper. Copeland och Jacobs (2017) beskriver att då lärare och skolbibliotekarie planerar tillsammans får de nya och spännande undervisningsidéer och drar nytta av deras olika styrkor och bakgrunder.

5.2.3 Möjligheter för samarbete

På frågan om läsfrämjande projekt kan öka möjligheten för att det vardagliga samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier långsiktigt förbättras svarar skolbibliotekarie 2:

> Jag uppfattar att det här runt läsning och läsfrämjande är det som är enklast att etablera ett samarbete runt. Det är svårare att sätta samarbetet runt MIK för där har de inte greppat att det finns ett undervisningsinnehåll som jag tycker är viktigt, de har inte ens saknat det.

Citatet beskriver att det upplevs enklast att etablera ett samarbete med lärarna runt läsfrämjande, där lärarna vet att skolbibliotekarien har kompetens och förstår hur de kan få hjälp. Härigenom kan skolbibliotekarien ges en formell legitimitet i samarbetet. Det förefaller däremot vara svårare att samarbeta i medie- och informationskunnighet (MIK) där lärarna inte självklart förstår skolbibliotekariernas kompetens, och där både den formella och reella legitimiteten som en följd uteblir.

De intervjuade lärarna beskriver mer tydligt det läsfrämjande projektet som vägen till fortsatt samarbete i fler former:

> […] jag tror det är bra att sälja in någonting. Då öppnas ögonen för *wow det här blev riktigt bra*, att man har stöd av varandra.

> Om det är något som skolbibliotekarien vill driva så gäller det att förankra det hos några så att det sprider sig och att man visar på effekten av projektet.

En av skolbibliotekarierna konstaterar att det viktigaste för hen inte är ”one-shots – aktiviteter”:

> Jag tycker det är häftigt att kunna jobba med samma grupp hela tiden och ha lite mer långsiktiga projekt och samarbeten.

Copeland och Jacobs (2017) redogör för hur bra samarbete kan sprida sig till andra lärare på skolan, och hur projekt som diskuteras och lyfts fram som positiva leder till att fler lärare vill samarbeta och planera lektioner tillsammans med skolbibliotekarier och andra specialister. Skolbibliotekarie 1 berättar att det läsfrämjande projektet hen deltog ledde till att hen lärde känna läraren vilket i sin tur ledde till att skolbibliotekarien föreläste om upphovsrätt och bildmanipulation i den klassen:

> […] så kontakten kan breddas och kan leda till ännu fler tillfällen och olika samarbetsformer.

Citaten synliggör hur samarbete bidrar till utveckling genom att nya perspektiv och kompetenser förs in i mötet och skapar en dynamik i samarbetet (jfr Sandin, 2011, s. 231). Det här kan bidra till att lösa upp de stereotypiseringar av professionernas kompetens som präglar samarbetets yrkesdimension. Citaten belyser hur både den egna yrkesidentiteten liksom uppfattningarna om vad den andra yrkesgruppen kan bidra med blir tydligare och vidgas i det läsfrämjande projektet, olikheterna blir tillgångar och samarbetet och makten blir mer symmetriskt.

En skolbibliotekarie beskriver hur hen tog initiativ till ett läsfrämjande projekt som sedan utvecklades tillsammans med lärarna på skolan. I projektet erbjöds lärarna ett stort och varierat material att arbeta med vilket skolbibliotekarien beskriver som framgångsrikt:

> Det var ett stort material, mångfald av möjligheter och då är det också lätt att få det att passa in i den undervisningen och det jobbet man ska göra. Vill man jobba med elevernas eget skrivande runt berättande, ja då fick de liksom skriva fanfiction till någonting till exempel. Eller behövde man jobba med faktatexter då kunde de skriva faktatexter.

En annan av skolbibliotekarierna beskriver upplevelsen av ett jämställt samarbete inom MIK:

> Jag skulle aldrig kunna jobba utan lärarna, då blir det ju inget resultat. Lärarna har ju ämneskunskapen medans jag har MIK-kunskaperna och informationskompetensen. Så det blir en balans, man kan olika saker. Men vårat pedagogiska uppdrag är väldigt tydligt och där känner jag att vi är jämlika med lärarna.

För att lärarna ska ta tillvara skolbibliotekariernas kompetens och för att skolbibliotekarierna ska kunna bedriva och prioritera en aktiv pedagogisk verksamhet behövs stöd av skolledarna (Schultz Nybacka, 2019). De intervjuade skolbibliotekarierna beskriver samtliga att det är en grundförutsättning att det finns en rektor på skolan som är personligen engagerad och delaktig i planeringen, och ger skolbibliotekarien legitimitet att vara en pedagogisk resurs i skolan. På frågan om vilket ansvar rektorn har för att få till ett fungerande samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare uppger samtliga intervjupersoner att rektorn och skolledningen är väldigt viktiga. Skolbibliotekarie 2 beskriver samarbetet med skolledningen som avgörande både för att skapa förutsättningar till långsiktigt samarbete och för att hantera de utmaningar som uppstår kring skolans arbetstid och rutiner:

> Skolledningen är viktig eftersom min tid inte är styrd på det sättet som lärarens tid är så det är viktigt att skolledningen är med och diskuterar och bestämmer hur min tid ska användas.

Skolbibliotekarie 3 beskriver ännu tydligare hur viktig rektorn är för att ge skolbibliotekarien legitimitet i samarbetet:

> Du kan aldrig jobba på en skola med en dålig rektor. Du måste ha en rektor som har kunskap om hur vi arbetar, som ser att biblioteket gör skillnad, att biblioteket levererar, att biblioteket är en pedagogisk resurs och då ger rektorn dig förutsättningar.

Skolbibliotekarie 3 berättar i intervjun om hur skolbiblioteket på hens skola på rektorns uppdrag engageras i utvecklingsarbete kring till exempel trygghet och studiero. Lärare 1 berättar att på skolan där hen jobbar har bibliotekspersonalen regelbundna möten med rektorn tre gånger per termin, och att rektorn inför varje läsår är med i planeringen av skolbibliotekets verksamhet. Fler av de intervjuade skolbibliotekarierna pratar om vikten av att ha regelbundna möten och även delta i utbildningar tillsammans med lärarna för att få fler samarbetsformer. Skolbibliotekarie 2 påtalar vikten av att få en arbetsplan att följa:

> […] när skolledningen har bestämt över min tid så gör det att jag också då har mandat att agera på det sättet Då kan jag säga till lärarna: det här är bestämt, när passar det dig.

Det framkommer också hur bibliotekariens arbetsplan blir ett viktigt dokument för att säkerställa att ett samarbete med lärarna fastställs. Arbetsplanen gör också skolbibliotekariens yrkesroll tydlig för alla professioner på skolan, vilket tydligt kopplar till både Folkessons teori om skolledarens betydelse för den formella legitimiteten och hur yrkesidentiteten kan stärkas genom synlighet i styrdokument.

6 Avslutande diskussion och slutsatser

I det här kapitlet redogör jag för hur syftet har uppnåtts och hur forskningsfrågorna har besvarats. Jag reflekterar även över studiens värde och ger förslag på fortsatt forskning.

Syftet med den här studien är att bidra till ny kunskap om hur skolbibliotekarier och lärare ser på samarbete och identifiera både utmaningar och möjligheter de upplever i samverkan kring läsfrämjande projekt. De frågeställningar jag försökt besvara är följande:

Vilka möjligheter för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka utmaningar för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka uppfattningar om de olika professionerna synliggörs i skolbibliotekariers och lärares resonemang?

6.1 Diskussion

Mina intervjuer med skolbibliotekarier och lärare om synen på samarbetet mellan professionerna i läsfrämjande projekt leder till följande slutsatser:

- Skolbibliotekarier och lärare uttrycker en ömsesidig respekt och en stor vilja att samarbeta.

- Det finns en tydlig uppfattning hos professionerna vad man kan förvänta sig av varandra, vilka kunskaper respektive profession besitter och att olikheterna kompletterar varandra i samarbetet.

- Skolbibliotekarien uppfattas som den entusiasmerande inspiratören, medans läraren är ansvarig för struktur och ordning.

- Klassrummet är den gemensamma arenan för samarbetet och möjligheten till samarbete påverkas av lärarens arbetssätt och rutiner.

- Tidsbrist och svårigheter att få till en gemensam planering är den största utmaningen för samarbete.

- Samarbete i läsfrämjande projekt kan öppna vägen för mer långsiktig samverkan i andra former.

- Rektorns engagemang och delaktighet är en grundförutsättning för samarbetet mellan professionerna.

Aktuell forskning uttrycker att både lärare och skolbibliotekarier ser ett värde i att samarbeta, men att det är oklart hur samarbetet ska gå till eller vad de respektive professionerna ska bidra med för elevernas lärande (Gärdén, 2017). De uppfattningar om respektive profession som tydligast kommer fram i min studie är starkt kopplade till den formella legitimiteten. Lärarna har den

pedagogiska skickligheten, skolbibliotekarierna har kunskap om litteraturen, och båda professionerna känner stor respekt för och tillit till varandras yrkeskunnande och det finns en vilja att samarbeta. Vad respektive profession förväntas bidra med uttrycks tydligt, men något stereotypt: skolbibliotekarien uppfattas som den entusiasmerande inspiratören, medan läraren är ansvarig för struktur och ordning. Delbetänkandet ”Skolbibliotek för bildning och utbildning” drar slutsatsen att skolbibliotekarien tydligare bör integreras i skolans pedagogiska verksamhet. Min studie visar att den önskan verkar starkare hos skolbibliotekarierna än lärarna. Det tycks också vara otydligt vad denna ”pedagogiska resurs” konkret är och ska göra. Där statliga utredningar och aktuell forskning framför att skolbibliotekarien ska vara en pedagogisk resurs så tycks de lärare och skolbibliotekarier som intervjuats i min studie vara nöjda med att skolbibliotekariens roll i klassrummet är att vara inspiratören som är expert på att välja rätt böcker. Skolbibliotekarierna lyfter också själva fram sin kreativa kompetens. Det stämmer väl med senare forskning som visar att samarbete är en effektiv metod för att lyfta fram varandras kompetenser, och att samarbetet kan leda till att den egna yrkesrollen blir tydligare då den jämförs med andra yrkesgrupper (Sandin, 2011). Gross och Witte (2016) beskriver att förståelsen för varandras yrkesroll är avgörande för framgång i samarbetet. Den slutsatsen får stöd av de lärare och skolbibliotekarier som jag intervjuat, som ser att professionernas kärnkompetenser både kompletterar varandra och oftast faktiskt tas tillvara.

Den utmaning som tydligast påverkar samarbetet mellan skolbibliotekarier och lärare kopplar till professionernas olika rutiner och arbetsvillkor: bristen på tid och svårigheten det medför att få till en gemensam planering. Intervjusvaren ger bilden av en lärare som är bunden av sitt schema och sitt fysiska klassrum, medan skolbibliotekarierna har möjlighet att disponera sin tid på ett friare sätt. För både lärare och skolbibliotekarier blir lärarnas styrda arbetsdagar ett hinder för den gemensamma planeringen. Lärarens tid blir något som skolbibliotekarierna måste förhålla sig till, men inte kan påverka. Följden blir att skolbibliotekarien ofta blir initiativtagare till det läsfrämjande samarbetet, de ”serverar” lärarna med förslag och presenterar olika idéer de själva kommit på för att de vill komma in i klassrummet. Slutsatserna stämmer med vad tidigare forskning konstaterar om att skolbibliotekarien har och tar stort ansvar för samarbetet med lärarna, att det krävs ett eget engagemang hos skolbibliotekarien för att bli uppdaterad i till exempel kursplaneringen och samarbetet präglas av individuella och informella initiativ som sker då och då, vilket leder till bristande kontinuitet (jfr Folkesson, 2004; Hutchinson 2019)

Det framkommer inte att det förs aktiva diskussioner bland lärare och skolbibliotekarier om vad som är det gemensamma professionella objektet. Istället framskymtar en otydlighet kring vilka mål och resultat de båda professionerna ska nå med samarbetet. Det ger stöd åt slutsatsen att det saknas gemensamma pedagogiska grunder för hur samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie kan stödja elevernas lärande (Folkesson, 2004).

För att skolbibliotekarien ska kunna bidra till elevernas måluppfyllelse krävs en nödvändig samverkan med lärarna, en förutsättning för samverkan är att skolbibliotekarien har legitimitet i skolan och stöd från skolledningen (Gärdén, 2017, s. 91). I intervjupersonernas svar blir det tydligt att det Folkesson beskriver som yrkesdimensionen, med begrepp som yrkesidentitet och

yrkeskultur, har stor betydelse för hur samarbetet genomförs och fungerar på skolorna. Med något undantag använder intervjupersonerna inte uttryckligen begrepp som makt och legitimitet, men begreppen berörs indirekt. Intervjusvaren visar på en större angelägenhet hos skolbibliotekarierna till samarbete än hos lärarna. Skolbibliotekarierna verkar vara tillfreds med detta, och lärarna upplever sig positiva och nöjda med det samarbetet som blir av. Skolbibliotekarierna behöver tydligare formulera och förklara sin kompetens och vilken roll professionen kan ta i den klassrumsledda undervisningen. Då blir det viktigt med styrdokument där skolledningen har bestämt att det är viktigt med samarbete mellan de olika professionerna.

Det läsfrämjande samarbetet ses som en möjlighet och ingång till samarbete i fler former. Men i viss grad beskriver skolbibliotekarierna i den här studien att de behöver ”armbåga sig in”. De intervjuade lärarna vet och litar på att skolbibliotekarierna har kunskap om läsning och litteratur, men det är inte lika självklart med samarbetet kring till exempel medie- och informationskunnighet. De intervjuade skolbibliotekarierna beskriver att det är lättast att samarbeta med lärarna kring läsningen för det vet lärarna att bibliotekarierna kan. Enligt Folkesson (2007) ger rektorn skolbibliotekarien formell legitimitet genom att legitimera uppdraget och därmed formellt ge förtroende och legitimitet till skolbibliotekarien. Här är lärare och skolbibliotekarier i min studie eniga: båda professionerna understryker att rektorns roll är viktig i samarbetet. Rektorn ger förutsättningar och mandat till skolbibliotekarien att agera i samarbetet med lärarna och hela skolans syn på skolbiblioteket och skolbibliotekarien som en pedagogisk resurs.

Mitt mål med att utbilda mig till bibliotekarie har varit att jobba på ett skolbibliotek. Kurserna i utbildningen som har handlat om skolbibliotek har varit valbara, det har förvånat mig och gett mig en känsla av att skolbiblioteken inte tas på allvar ens i vår utbildning. Jag tror att det är på våra respektive utbildningar som synen på skolbiblioteken och skolbibliotekariens roll bäst kan utvecklas.

6.2 Reflektioner kring studien

Min studie är begränsad till sex intervjupersoners synpunkter. Jag har i min studie valt att studera skolor som aktivt jobbar med läsfrämjande projekt och är i vissa fall synliga i det arbetet på sociala medier. Intervjupersonerna brinner för sitt arbete och har varit öppna och villiga att bidra, vilket i viss mån kan ha påverkat svaren. Kanske hade det blivit andra svar om jag också intervjuat lärare och skolbibliotekarier som inte har medverkat i läsfrämjande projekt, eller ens velat. Jag tror ändå att studien har ett värde eftersom den bidrar till diskussionen kring samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier.

Metodvalet var lämpligt eftersom jag med intervjuer fick ett rikt material och hade möjlighet att ställa följdfrågor. Ofta gjorde jag inte det då svaren var uttömmande och intervjupersonerna var mycket kunniga inom sitt område. En reflektion är att det var lite mer utförliga svar och reflektioner från skolbibliotekariernas håll än lärarna, vilket kan bero på att det läsfrämjande arbetet är en del i allt annat ansvar som lärarna har medans det är en betydande del av skolbibliotekariernas arbetstid. En utmaning med att intervjua var att få

lärare och skolbibliotekarier att ställa upp på en intervju. Det var lättare att ta kontakt med intervjupersonerna per telefon och förklara mitt syfte med studien, då sa de flesta ja. Jag tänkte först göra fokusgruppintervjuer men det var omöjligt att få ihop en dag och tid som passade alla så därför blev det enskilda intervjuer istället. Jag kände en stress vid intervjutillfället att jag tog av deras tid och känner i efterhand att jag kanske stressade på intervjuerna.

Teorin om samarbetets olika dimensioner har varit användbar vid framställning av intervjufrågorna, men inte helt enkel att använda i analysen av intervjumaterialet. Jag upplever att begreppen delvis överlappar varandra, och att det har varit svårt att se vad i samarbetet mellan läraren och skolbibliotekarien som hör hemma under vilken dimension: yrkesdimension, maktdimension och legitimitetsdimension.

6.3 Förslag på vidare forskning

Jag har i min studie intervjuat skolor där lärarna och skolbibliotekarierna samarbetar kring läsfrämjande projekt. Det hade varit intressant att studera skolor där inga läsfrämjande projekt genomförts för att se om och hur lärare och skolbibliotekarier samarbetar. Det hade också varit spännande att undersöka elevers syn på samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier. För att ge en mer heltäckande bild av synen på samarbete så hade det också varit intressant att höra rektorernas syn.

7 Sammanfattning

Anledningen till att jag ville studera samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier var att jag ville undersöka om bilden stämde som jag fått under min utbildning till bibliotekarie: att skolbibliotekarier måste kämpa sig in i klassrummen och kämpa för att framhäva sin kompetens.

Syftet med den här studien är att bidra till ny kunskap om hur skolbibliotekarier och lärare ser på samarbete och identifiera både utmaningar och möjligheter de upplever i samverkan kring läsfrämjande projekt. I studien har lärare och skolbibliotekarier intervjuats om hur de ser på varandras profession, och vilka möjligheter och hinder de ser för samarbete mellan professionerna. De frågeställningar jag försökt besvara är följande:

Vilka möjligheter för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka utmaningar för samarbete i läsfrämjande projekt ser skolbibliotekarier och lärare?
Vilka uppfattningar om de olika professionerna synliggörs i skolbibliotekariers och lärares resonemang?

Studien visar att både lärare och skolbibliotekarier anser att en gemensam och långsiktig planering är nödvändig för att få till ett bra samarbete, men att tidsbrist och lärarens mer styrda arbetsdag blir ett hinder. Synen på varandras kompetenser är tydlig och präglas av respekt och tillit, men beskrivs också något stereotypt. Båda professionerna lyfter fram rektorns engagemang och delaktighet som avgörande för att legitimera skolbibliotekariens roll i skolarbetet genom att involvera bibliotekarien i planering och styrdokument.

8 Referenser

Bibliotekslag (SFS 2013:801). Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber.

Centerwall, U. (2019). Performing the school librarian: Using the Butlerian concept of performativity in the analysis of school librarian identities. *Journal of Librarianship and Information Science, 51*(1), 137–149. http://dx.doi.org.lib.costello.pub.hb.se/10.1177/0961000616678308

Copeland, A., & Jacobs, L. (2017). The power of collaboration between school librarian and classroom teacher. *Teacher librarian, 45*(2), 22–27. Hämtad från https://www-proquest-com.lib.costello.pub.hb.se/docview/1979764089?accountid=9670&pq-origsite=primo

Dahlstedt, M., & Gruber, S. (2020). *Metoder för forskning i socialt arbete.* Gleerups.

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod* (2 uppl.). Gleerups.

Folkesson, L. (2004). Samspel mellan lärare och skolbibliotekarier. I M. Ullström (Red.), *Sök för att lära. Om lärande, informationssökning och bibliotek* (s. 101–116). Bibliotekstjänst.

Folkesson, L. (2007). Samspel mellan lärare och bibliotekspersonal. I M. Alexandersson, L. Limberg, A. Lantz-Andersson & M. Kylemark (Red.), *Textflytt och sökslump: informationssökning via skolbibliotek* (s. 71–81). Liber.

Gross, M., & Witte, S. (2016). An exploration of teacher and librarian collaboration in the context professionell preparation. *New review of children´s literature and librarianship, 22*(2), 159–185. https://doi.org/10.1080/13614541.2016.1223935

Gärdén, C. (2017). *Skolbibliotekets roll för elevers lärande. En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010–2015.* Kungliga biblioteket.

Hutchinson, E. (2019). Breaking news! Look what happens when teachers work with the school librarian. *The school librarian, 67*(2), 72–74.

Kulturrådet (2019). *Främja läsning. Handlingsprogram för läsfrämjande 2019.* https://www.kulturradet.se/publikationer/handlingsprogram-lasframjande/

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Studentlitteratur.

Leifler, E. (2021). *Lärarprofession – från VFU till eget klassrum.* Liber.

Malmberg, S., & Graner, T. (2014). *Bibliotekarien som medpedagog, eller: varför sitter det ingen i lånedisken?* BTJ.

Nordlinder, E. (2007). *Läsprojekt. Inspirationsbok för förskola, skola och bibliotek.* BTJ.

Sandin, A. S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans. Delaktighet, förhållningssätt, samarbete.* Regionbibliotek Stockholm.

Schultz Nybacka, P. (2019). *Värdet av skolbiblioteket. En verksamhet för hållbar utbildning och bildning.* Kungliga biblioteket.

Skollag (SFS 2010:800). Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket. (19 maj 2021). *Organisera för skolbibliotek i undervisningen.* https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-skolbibliotek-i-undervisningen

Thomas, B. (2013). *Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek – en skolbiblioteksspolitisk översikt.* Svensk biblioteksförening. Hämtas från: https://www.biblioteksforeningen.se/rapporter/alla-elever-ska-ha-tillgang-till-ett-skolbibliotek-en-skolbiblioteksspolitisk-oversikt/

Utbildningsdepartementet (2019). *Stärkta skolbibliotek och läromedel.* Kommittédirektiv (Dir. 2019:91). https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/11/dir.-201991/

Utbildningsdepartementet. (2021). *Skolbibliotek för bildning och utbildning. Delbetänkande* (SOU 2021:3). https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/01/sou-20213/

Ögland, M. (2002). *Skolans bibliotek. Om att utveckla samarbetet mellan skolbibliotek och arbetslag.* Statens kulturråd.

Bilagor

Bilaga A Intervjufrågor skolbibliotekarier

Intervjuguide skolbibliotekarier

Grundfrågor
Beskriv skolan du arbetar på: Antal elever? Vilka åldrar? Procent tjänstegrad i skolbiblioteket?
Hur länge har du arbetat som skolbibliotekarie?

Erfarenhet av läsfrämjande projekt
Beskriv ett konkret läsfrämjande projekt du medverkat i?
Vem tog initiativet till projektet? Vem beskrev och bestämde hur projektet skulle utformas?
Hur fördelades roller och ansvar?
Vad fungerade bra i projektet? Vilka utmaningar uppstod och hur hanterade ni dem?

Uppfattningar om samarbetet i projektet
Vilka förväntningar hade du på ett samarbete med lärare? Vilka förväntningar upplever du att lärarna hade?
Vad anser du att lärarna bidrog med? Vad bidrog du som skolbibliotekarie med? Hur kompletterade ni varandra?
Vilka är generellt några viktiga faktorer för att få ett bra samarbete?
Vilka faktorer kan upplevas som hinder?
Hur vill du beskriva den långsiktiga effekten projektet haft för samarbetet mellan professionerna?

Uppfattningar om makt, yrkesroller och legitimitet
Vilka viktiga skillnader tycker du det finns mellan yrkesrollerna? T ex när det gäller kunskap och kompetens?
Finns det en maktrelation mellan skolbibliotekarier och lärare och hur uttrycks den?
Hur kan man se till att rollerna och makten är jämbördig?
Vad innebär legitimitet för dig? Vad behövs för att skolbibliotekarien ska ha legitimitet i skolan?
Hur ser du på skolbibliotekens möjlighet att vara en pedagogisk resurs i skolan?
Hur kan samarbetet mellan professionerna utvecklas ännu mer i framtiden?

Rektorn
Vilken betydelse har rektorns roll för samarbetet mellan skolbibliotekarie och lärare?

Bilaga B Intervjuguide lärare

Intervjuguide lärare

Grundfrågor

Beskriv skolan du arbetar på: Antal elever? Vilka åldrar?
Hur länge har du arbetat som lärare?

Erfarenhet av läsfrämjande projekt

Beskriv ett konkret läsfrämjande projekt du medverkat i?
Vem tog initiativet till projektet? Vem beskrev och bestämde hur projektet skulle utformas?
Hur fördelades roller och ansvar?
Vad fungerade bra i projektet? Vilka utmaningar uppstod och hur hanterade ni dem?

Uppfattningar om samarbetet i projektet

Vilka förväntningar hade du på ett samarbete med skolbibliotekarien? Vilka förväntningar upplever du att skolbibliotekarien hade?
Vad anser du att skolbibliotekarien bidrog med? Vad bidrog du som lärare med? Hur kompletterade ni varandra?
Vilka är generellt några viktiga faktorer för att få ett bra samarbete?
Vilka faktorer kan upplevas som hinder?
Hur vill du beskriva den långsiktiga effekten projektet haft för samarbetet mellan professionerna?

Uppfattningar om makt, yrkesroller och legitimitet

Vilka viktiga skillnader tycker du det finns mellan yrkesrollerna? T ex när det gäller kunskap och kompetens?
Finns det en maktrelation mellan skolbibliotekarier och lärare och hur uttrycks den?
Hur kan man se till att rollerna och makten är jämbördig?
Vad innebär legitimitet för dig? Vad behövs för att skolbibliotekarien ska ha legitimitet i skolan?
Hur ser du på skolbibliotekens möjlighet att vara en pedagogisk resurs i skolan?
Hur kan samarbetet mellan professionerna utvecklas ännu mer i framtiden?

Rektorn

Vilken betydelse har rektorns roll för samarbetet mellan skolbibliotekarie och lärare?